(1875), »Kristuse taevaminek« (1881, Rahvusgal. Berliinis), »Kristus merel« (1881), »Kristuse salvimine« (1883, Dresd. gal.), 7 seinamaali Loccumi kloostris (1884—91), Hugo Crola portree (1887, Düsseld. k.-m.), »*Ecce homo!*« (1889, Düsseld. k.-m.), »Kristus Betaanias« (1891, Barmeni gal.), »Rikas noormees« (1892, Düsseld. k.-m.), »12-aastane Kristus templis« (1893), »Halvatu tervekstegemine« (1895, Breslau m.), »Laatsaruse äratamine« (1896), »Emmause jüngrid« (1897), »Kristus ja Nikodeemus« (1898, Düsseld. k.-m.), »Kristus merel« (1902, Elberfeldi m.), 16 seinamaali Düsseldorfi Friedenskirche's (1899—1907).

Thieme-Becker, XIII; Neumann, Lex. *A. V.*

GEHEWE, Carl Heinrich Constantin, sünd. Tartus 12. II 1796, õppis Tartu ülikoolis, oli kirikuõpetaja Rõngus a.-st 1820, Tartu eesti koguduses a.-st 1831, suri 2. VII 1856. — Eestisõbralise pastorina teotses G. kirjanduspõllul. Ta sulest on ilmunud: »Lammaste-karjusse Ramatokenne . . .« (1831), »Lutterusse Katekismus« (1836), »Piibli Katekismus . . .« (1844). Peale selle toimetas G. Tartu-Eesti Kalendri astronoomilist osa.

Napiersky, Pred.-Lex. II; Keussler, Forts.; Ulmann, Mitt. XII, 377; Inl. 1856, nr. 30. *J. R.*

GEILSHEIM, vt. **GILSHEIM.**

GELDERN, Johann Robert v., usuteaduse magister, kutsuti Wittenbergist 1550. a. diakoniks Oleviste kirikusse, kuhu ta veel samal a. ametisse seati. Tallinna ja Põhja-Eesti alistumisel Rootsi võimule kinnitas kun. Eerik XIV kohalikule aadlile eesõigused 2. VIII 1561. a., milledes m. s. Tallinna superintendent oli määratud ka maakoguduste visitaatoriks õigusega kõlbmatuid hingekarjaseid kohalt tagandada. Selleks esimeseks superintendendiks määrati samal ajal G., ehk ta küll arvat. oma välismaalise päritolu pärast ei omanud esialgu kuninga täielikku usaldust. Kuna aga katsed temale Rootsist asemikku leida äpardusid, jäi ta oma kohale ja nimetati 1565. a. ordinaariuseks. Samasse ametisse kinnitas G.-i ka kun. Johan III 1569. a., kusjuures talle piiskopi aunimi anti. G. koostas linnale esimese korrapärasema kirikukorralduse, mis käsikirjas säilinud Tallinna linnaarhiivis. Segaste ja rahutute sõja-aegade pärast ei suutnud G. Eestimaa kiriklikkude olude korraldamist ja uuendamist kuigi laias ulatuses teostada. G. suri 29. V 1572.

Paucker, Geistl. 7 j., 336, 347; Beiträge V (1900), 135 j. *H. Kr.*

GERNET, Axel v., sünd. 14. XI 1865 Hageri klk. Salutaguse mõisas, õppis Tartu ülikoolis 1886—91 ajalugu ning jätkas õppimist Viinis; töötas ka Austria ja Saksa arhiivides. 1892. a. saadik teenis ta Peterburis senati heeroldidepartemangus ja oli Peterburi Anna koguduse kiriku- ja koolinõukogu sekretär ja 1903. a. ev.-lut. usu abiandmis-kassa asjaajaja. Viimaseil aa. oli ta ev.-lut. usu ülemkonsistooriumi sekretär. G. suri 5. II 1920. — G. on kirjutanud terve rea uurimusi Balti ajaloo alalt. Tema uurimustest Vana-Liivimaa keskajast väärivad tähelepanu »Forschungen zur Geschichte des Baltischen Adels«, millise teose esimene vihk, »Die Harrisch-Wirische Ritterschaft unter d. Herrschaft d. Deutschen Ordens bis zum Erwerb d. Jungingenschen Gnade« (Reval, 1893), käsitleb Harju-Viru vasalkonna korporatiivset väljaarenemist, suure Eesti mässu mõju H.-V. vasalkonnale ja H.-V. vasalkonna korporatiivse korralduse ning eesõiguste väljaarenemist kuni Konrad v. Jungingeni armuni a. 1397. Ühekülgselt ja vildakult on selles teoses aru saadud suure Eesti mässu põhjustest, püüdes seda seletada politiliste, rahvuslikkude ja usuliste, mitte aga peamiselt sotsiaalsete tingimustega. Sama teose II vihk, »Die Anfänge der Livländischen Ritterschaften« (Reval, 1895), jälgib H.-V. vasalkonna ja piiskopkondade vasalkondade korporatiivset väljaarenemist ja nende mõjuvõimu järk-järgulist kasvamist maahärrade võimu suhtes algusest kuni Valga maapäevani a. 1435. G.-i »Verfassungsgeschichte des Bisthums Dorpat bis zur Ausbildung der Landstände« (Dorpat, 1896), ilmunud Õp. E. S.-i toimetuste seerias (Verh. XVII) käsitleb Tartu piiskopkonna konstitutsioonilist väljaarenemist algusest kuni XV a. s. esimeste kümneteni: piiskopivõimu kujunemist, selle iseloomu, selle võimu suhtumist ordusse, tema seisukohta rooma-katoliku kiriku hierarhilises süsteemis, suhet saksa riigisse, toomkapiitli õigusi, piiskoppide valimisi, kloostreid, kohalikku lääniolu, rüütelkonna väljaarenemist, Tartu linna omavalitsuse kujunemist jne. See teos on viimase ajani ainus sel alal. — G.-il on ka teeneid Põhja-Eesti (end. Eestimaa kubermang) agraarõiguse, -olude ja seadlusandluse uurimisel. Sel alal on mainitav tema »Geschichte u. System des bäuerlichen Agrarrechts in Estland« (Reval, 1901). See uurimus koostub kahest peaosast: talupoegade agraarõiguse ja -seadusandluse ajaloost ja talupoegade agraarõiguse süsteemist. Pea-tähelepanu talupoegade seadusandluse ajaloo jälgimisel on pöördud XIX a. s.-le, kuna eelmisi aastasadu vähem on arvestatud. Autori suures ja süstemaatilises töös, mis Põhja-Eesti kohta ulatuse poolest seni ainus sellesarnane uurimus, avaldub autori ühekülgsus selles, et tema arvates XVI a. s. keskel pärisorjus